

Sygn. akt III UK 48/15

POSTANOWIENIE

Dnia 20 października 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z odwołania Ł. M.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Koszalinie
o objęcie ubezpieczeniem społecznym,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 20 października 2015 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Szczecinie
z dnia 23 października 2014 r., sygn. akt III AUa 69/14,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Szczecinie wyrokiem z dnia 23 października 2014 r. oddalił apelację Ł. M. od wyroku z 10 grudnia 2013 r., którym Sąd Okręgowy w Koszalinie oddalił odwołanie wnioskodawcy od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Koszalinie z dnia 31 sierpnia 2012 r. stwierdzającej obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej od 1 grudnia 2011 r. i ustalającej wymiar składek.

W skardze kasacyjnej wnioskodawca zarzucił naruszenie: 1) art. 16 ust. 1 i 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiej i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (dalej jako rozporządzenie wykonawcze), przez jego

błędną wykładnię polegającą na nieuzasadnionym przyjęciu, że pomimo złożenia przez zainteresowanego oświadczenia w trybie art. 16 ust. 1 tego rozporządzenia właściwa instytucja państwa członkowskiego miejsca zamieszkania zainteresowanego może odstąpić od ustalenia właściwego ustawodawstwa, a w efekcie niezastosowanie przepisu; 2) art. 16 ust. 1 i 2 rozporządzenia wykonawczego, przez jego błędną wykładnię, polegającą na nieuzasadnionym przyjęciu, że pomimo złożenia przez zainteresowanego oświadczenia w trybie art. 16 ust. 1, właściwa instytucja państwa członkowskiego miejsca zamieszkania zainteresowanego nie ma obowiązku ustalenia ustawodawstwa właściwego zgodnie z treścią oświadczenia, z uwagi na nieudowodnienie okoliczności objętych oświadczeniem oraz że instytucja ta jest uprawniona do badania okoliczności objętych oświadczeniem, w tym do badania faktu wykonywania pracy przez zainteresowanego, a w efekcie niezastosowanie przepisu; 3) art. 16 ust. 4 w związku z art. 16 ust. 1 i 2 rozporządzenia wykonawczego, przez jego błędną wykładnię i w efekcie niezastosowanie tego przepisu; 4) art. 1 pkt a) oraz art. 13 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego z dnia 29 kwietnia 2004r. (dalej jako rozporządzenie podstawowe), przez ich niezastosowanie.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez uwzględnienie odwołania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadniono występowaniem istotnych zagadnień prawnych, a mianowicie: 1) czy w sytuacji złożenia przez zainteresowanego oświadczenia o wykonywaniu pracy w rozumieniu art. 16 ust. 3 rozporządzenia wykonawczego, wyznaczona instytucja państwa członkowskiego miejsca zamieszkania może zaniechać ustalenia właściwego ustawodawstwa z uwagi na niewykonywanie przez ubezpieczonego pracy w dwóch lub więcej państwach członkowskich, w szczególności - czy zamiast ustalenia właściwego ustawodawstwa może wydać decyzję stwierdzającą obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym emerytalnemu, rentowemu i

wypadkowemu na podstawie art. 83 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych; 2) czy w sytuacji, gdy zainteresowany składa oświadczenie o wykonywaniu pracy w rozumieniu art. 16 ust. 3 rozporządzenia wykonawczego, wyznaczona instytucja państwa członkowskiego miejsca zamieszkania jest zobowiązana do niezwłocznego, tymczasowego ustalenia właściwego ustawodawstwa na podstawie samego oświadczenia zainteresowanego w trybie art. 16 ust. 2 rozporządzenia, czy też instytucja ta przed wstępnym, tymczasowym ustaleniem właściwego ustawodawstwa jest zobowiązana lub uprawniona do badania faktu wykonywania pracy w dwóch lub więcej państwach członkowskich; 3) w przypadku odpowiedzi negatywnej - czy w takiej sytuacji powinna być bezwzględnie wszczęta procedura określona w art. 16 ust. 4 rozporządzenia wykonawczego, czy też instytucja właściwa może po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego ustalić właściwe ustawodawstwo bez zawarcia porozumienia, o którym mowa w art. 16 ust. 4 rozporządzenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepis art. 398⁴ § 2 k.p.c. wymaga, aby wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowił odrębny element pisma niezależny od przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.). Uzasadnienie wniosku natomiast powinno nawiązywać do przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Spełnienie wymagania z art. 398⁴ § 2 k.p.c. powinno zatem przybrać formę wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wskaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadni, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Zagadnieniem prawnym jest zagadnienie, które wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego lub uregulowaniem prawnym, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno zatem nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero bowiem wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51). Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy po pierwsze - przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienie z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468) oraz po drugie - jego wyjaśnienie ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy w ustalonym stanie faktycznym (por. postanowienie z dnia 27 stycznia 2009 r., II PK 248/09, LEX nr 736732).

Skarżący nie zdołał wykazać istnienia tak rozumianej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Formułowane przez skarżącego wątpliwości wyłaniające się - w jego ocenie - na tle art. 16 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia wykonawczego, zostały już rozstrzygnięte w wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2013 r., II UK 333/13 (OSNP 2014 nr 3, poz. 47) oraz z dnia 9 stycznia 2014 r., I UK 275/13 (LEX nr 1448398) i nie wymagają ponownego zaangażowania tego Sądu w rozpoznanie skargi kasacyjnej. Obszerne fragmenty uzasadnienia pierwszego z powołanych wyżej wyroków posłużyły zresztą skarżącemu jako uzasadnienie podstaw kasacyjnych. W wyroku tym wyjaśniono, że poinformowanie przez osobę wykonującą pracę w dwóch lub więcej państwach członkowskich instytucji wyznaczonej w rozumieniu art. 16 ust. 1 rozporządzenia wykonawczego, wymaga - ze względu na zaistnienie

czynnika ponadkrajowego w ubezpieczeniu społecznym - zastosowania procedury przestrzegającej właściwości i kompetencji instytucji ubezpieczeń społecznych, przewidzianej w przepisach art. 16 tego rozporządzenia. Informacja, o której mowa, jest podstawą do niezwłocznego, lecz tylko wstępnego i tymczasowego ustalenia dla niej ustawodawstwa właściwego, stosownie do zasad kolizyjnych ustalonych w art. 13 rozporządzenia podstawowego. W razie powzięcia przez instytucję miejsca zamieszkania osoby ubiegającej się o ustalenie ubezpieczenia społecznego w innym państwie wątpliwości co do określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa, czyli niepewności co do tego, czy osoba wnosząca o ustalenie prawa właściwego jest objęta systemem zabezpieczenia społecznego w więcej niż jednym państwie członkowskim, instytucja ta nie może ich rozstrzygać sama, lecz musi dostosować się do trybu rozwiązywania sporów co do ustawodawstwa właściwego wskazanego w szczególności w art. 6, 15 oraz 16 rozporządzenia wykonawczego, które nakazują zwrócenie się - w przypadku istnienia wątpliwości lub rozbieżności - do instytucji innego państwa członkowskiego. Instytucje niezwłocznie dostarczają lub wymieniają między sobą wszystkie dane niezbędne dla ustanowienia i określenia praw i obowiązków osób, do których ma zastosowanie rozporządzenie podstawowe. Przekazywanie tych danych odbywa się bezpośrednio między samymi instytucjami lub za pośrednictwem instytucji łącznikowych (art. 2 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego). Współdziałanie i opieranie się na porozumieniu instytucji oznacza, że do instytucji właściwych ze względu na miejsce zamieszkania i ze względu na miejsce wykonywania pracy, jak również do sądu krajowego należy ustalenie, czy osoba żądająca ustalenia właściwego ustawodawstwa, stosownie do zasad kolizyjnych ustalonych w art. 13 rozporządzenia podstawowego, podlega ubezpieczeniu społecznemu w każdym ze wskazanych przez nią państw i postąpienie w celu ustalenia stanu zgodnego z art. 11 ust. 1 tego rozporządzenia. Organ rentowy ani sąd nie mogą spowodować sytuacji, w której osoba prowadząca działalność i wykonująca pracę najemną w różnych państwach członkowskich Unii nie będzie podlegała żadnemu ustawodawstwu lub że będzie podlegała ustawodawstwu więcej niż jednego państwa. Zbadanie, czy osoba składająca wniosek o ustalenie ustawodawstwa właściwego dla ubezpieczenia społecznego jest ubezpieczona na terenie państwa

świadczenia pracy i czy podlega tam systemowi ubezpieczenia społecznego powinno być pierwszorzędne i wymaga zajęcia stanowiska przez instytucję ubezpieczeń społecznych państwa będącego miejscem pracy.

Należy zauważyć, że - jak wynika z niekwestionowanych przez skarżącego ustaleń - brytyjska instytucja ubezpieczeniowa stwierdziła, że nie podlega on ubezpieczeniu społecznemu z tytułu wykonywania zatrudnienia w Wielkiej Brytanii oraz że pracodawca jest podmiotem fikcyjnym, a nadto że skarżący nie przedłożył poświadczenia, o którym stanowi art. 19 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego. W myśl art. 3 ust. 2 tego rozporządzenia, jako osoba, do której miałyby mieć zastosowanie rozporządzenie podstawowe, skarżący zobowiązany był do przekazania instytucji właściwej informacji, dokumentów lub dowodów potwierdzających, niezbędnych - między innymi - dla ustalenia jego sytuacji i do określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa oraz wynikających z niego obowiązków.

W odniesieniu do zagadnienia formułowanego przez skarżącego na tle art. 16 ust. 4 rozporządzenia wykonawczego dodatkowo należy stwierdzić, że jasno z niego wynika, iż porozumienie, o którym w przepisie tym mowa, jest zawierane w razie braku pewności lub w przypadku rozbieżności opinii między zainteresowanymi instytucjami co do określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa, a więc w sytuacji objęcia osoby wnoszącej o ustalenie prawa właściwego systemem zabezpieczenia społecznego w więcej niż jednym państwie członkowskim. Dopiero bowiem wówczas znajdują zastosowanie normy kolizyjne z art. 13 rozporządzenia podstawowego. Taka niepewność i rozbieżność w stanowiskach instytucji ubezpieczeniowych co do sytuacji skarżącego nie zachodziła.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.